મુંબાઇની શેઠાણી.

ભાગ પહેલો

કીંમત એક આનો.

પ્રત—દસ હજાર

સુધરેલી શેઠાણી—

છાને કહે છટકેલી, પીટયા મને છાને કહે છટકેલી
હું તો ફેશનમાં ઘેલી બનેલી—
પીટયા મને છાને કહે છટકેલી.
ફીઅર તજીને ડીયરની સાથે, ગાર્ડનમાં જાઉં હું વહેલી,
પોલશનની ટી અને દિલ્હીનાં બીસકુટ—
તાજાં તાજાં ખાઉં પહેલી;—પીટયા.
સાટીનની સાડીઓ કસબી ભરેલી કોર
સ્વપ્ને ન કોઇએ દીઠેલી,
પોલકાંને ચોળીઓને પાર નથી મ્હારે
ફ્રેન્ડોએ પ્રેઝંટ કીધેલી;—પીટયા.
નવસેરા હાર સાચા મોતીના સુંદર
બંગડીઓ માણેકે મઢેલી,
બેસી મોટરમાં જાઉં હું ચોપાટી
વીદ્યા હું પાકી ભણેલી;—પીટયા.

મી૦ એમ. બી. પટેલની પાસેથી હક બક્ષીસ લઈ
છપાવી પ્રસીદ્ધ કરનાર,
બુકસેલર–જડુલાલ નારણદાસ મુ. નડીઆદ.

પરણેલાનો પસ્તાવો.

રાગ)–(ઝેર ગયાંને વેર ગયા વળી કાળા કેર ગયા કરનાર)
ટેક:—

હતો કુંવારો આજ લગી હું પરણ્યાનું દીલ થાતું તું
પરણેલાને નજરે જોતાં હૈડું તો હરખાતું તું —૧
ઘર દુકાનો વેચી દઈને રૂપીઆ સૌ ભેળા કીધા
લાડીજીને હોંશે મગાવા થોડા કંઈ કરજે લીધા —૨
બેરી પરણ્યા શુભ લગ્નથી કોડ કર્યાં સર્વે પુરા
સુખ સઘળું હોળીમાં હોમ્યું ઈજ્જતના કીધા ચુરા —૩
પ્રથમ આણું શાણી રાણી લાજ મહિં લચકાતાંતાં
સાથે ફરવાનું હું કહેતો ઈજ્જતમાં અચકાતાંતાં —૪
વચનો વદતાં ધીરે ધીરે બોલી લાગે બહુ સારી
મેં જાણ્યું જે કામ થયું છે સદ્‌ગુણી પામ્યો નારી —૫
પછી પધર્યાં બીજે આણે પ્લોટ સહુ બદલાયો છે
બકરી જેન હું ગણતો તે વાઘ થઈને આવ્યાં છે —૬
બે ત્રણ દિવસ થયા એટલે મકાનમાં ખામી કાઢી
આ ઘરમાં હું નહીં રહેવાની કહીને રીસાયાં લાડી —૭
હુકમને મેં માનજ આપ્યું ઘર બીજું ભાડે લીધું
હાંગીના માટે વહાલીએ આમંત્રણ બીજું દીધું —૮
નોટીસ મળતાં હું ગભરાયો તોપણ હિંમત મેં રાખી
શું શું જોઈએ શાણી શ્યામા મૂખેથી હયોને ભાખી —૯

ઝાંઝર જોડી મારે જોઇએ એરીંગની જોડી લાવો
લોકેટ ગીનીના સોનાનું લઇ વા'લા વેલા આવો -૧૦
બંગડીઓની જોડી લાવો સચા મોતીની સ્વામી
સાડી કસબી લાવો જેવી પહેરે છે મારી મામી -૧૧
શું તડાકો મેં તો કીધો પાઈ નથી પાસે મારી
સઘળું વેચ્યું દેવું કીધું ત્યારે પરણ્યો છું નારી -૧૨
સુણતાં વા'લી વીલાં પડયા તરત તાડૂકો કીધો
પરણી તમને તેમાં કંથાને મેં શું કાંઇ ગુન્હો કીધો-૧૩
મેં માગ્યુ તે મારે જોઇએ તેમાં કઇએ નહિ ચલે
થઇ ભીખરી કેરી નારી તે તો આ હૈડે સાલે -૧૪
ઘાટી વીણ ઘડીએ નહિ ચલે મનમાં લેજો વિચારી
રસોઈ હાથે રાંધું છું તે માટે સમજો છું સારી -૧૫
સુણી આભી સુધરી તેથે બાપ રહ્યા હરમગ જેવા
હાળ થઈ માટે મોંઘવા આદુ ને મરચાં લેવા -૧૬
ઘાટી માફક ગણવા લાગી ઓર્ડરથી અકળાવે છે
નવા નવા બુટ્ટા કાઢી આંતરડી કકળાવે છે -૧૭
તુર્ત રેકડો જવાબ દે છે કદી જરા હું ગુસ્સે થઉં
વેરીસોરી ઓમાયડુસ્બંડ આઇ એમ ગોઇંગ ટયનાઉ-૧૮
ગયો જમાનો જુનો ચલી ફેસનમાં વહાલા મહાલો
હાગીગો જુનો વેચી હવે નાટક જોવાને ચાલો -૧૯
ટેલીફોનથી ટીકીટ કરાવો ફર્સ્ટ કલાસ રીઝવર્ડ વ્હાલા
અપ-ટુ-ડેટ બનીને ચાલો વીચાર શા કરવા ઠાલા -૨૦

શેઠ—(કરૂણાજનક કથની)

(રાગ—ગઝલ)

સુધારાની મઝા ન્યારો, જમાનો જાય છે સારો
જુઓને આ દશા યારો, અમારી આમ બાબત છે.
જુઓ મુંબઈ તણી નારી, બતાવે ડોળ તે ભારી
ફરે થઈ રયની રાણી, અમારી આમ બાબત છે.
દયાળુ મા અને બાપે, લગન તો માહરાં કીધાં
હિસાબો તેહના આપું, અમારી આમ બાબત છે.
હતી અમ દેશની અંદર, મહારી પ્રેમદા પ્યારી
અમે અમ પાસ બોલાવી, અમારી આમ બાબત છે.
કરૂં કોઈ જાતનો ઓર્ડર, નથી તે ધ્યાનમાં લેતી
ફરે તે થઈને મદમાતી, અમારી આમ બાબત છે.
બધાંએ ઘર તણાં કામો, અમો અમ હસ્તથી કરતા
દુઃખો છે જીંદગી મારી, અમારી આમ બાબત છે.
ભરૂં અમ હસ્તથી પાણી, પછીથી ઉઠતી રાણી
ચલાવે હુકમો શાણી, અમારી આમ બાબત છે.
કરી દાતણ પછી ઘરમાં, પદમણી પાટલે બેસે
પછીથી ચાહ તે માગે, અમારી આમ બાબત છે.
ઘરે વાસણ બધા માંજુ, રસોઈ હાથથી રાંધુ
કરે ભોજન પછી પત્ની, અમારી આમ બાબત છે.

કરી પત્ની તણી સેવા, હશે તો નોકરી જાઉં
પુરા પરતંત્ર ત્યાં થાવું, અમારી આમ બાબત છે.
બધા આ કષ્ટને લીધે, દુખી આ જીંદગી થાતી
ભલે મરવું અરે એથી, અમારી આમ બાબત છે.
મઝા મુંબઈ તણી જોતાં, મુરખ ફેશન મહીં ફસતાં
પછી પસ્તાઇને રડતા, અમારી આમ બાબત છે.
પગાર પચીસ તો આવે, પ્રીયા પાંત્રીસ ખરચાવે
દયા દીલમાં નહિ લાવે, અમારી આમ બાબત છે.
બતાવે ક્રમ ઘણો નારી, ચલાવે હુકમો ભારી
ફરે નીત બાગમાં રાણી, અમારી આમ બાબત છે.
ઘરેણાં અવનવાં માગે, વખતપર હાઠકા ભાંગે
કહે શું કામ પરણ્યાતા, અમારી આમ બાબત છે.
દરદ નીત્યે નવું થાયે, રહું હું ઘેર જ્યાં સુધી
કરે ઠણકા ખરા ખોટા, અમારી આમ બાબત છે.
પથારીમાં પડી રહેતી, મીઠાઈ મોજથી ખાતી
દુઃખી મમ જીંદગી થાતી, અમારી આમ બાબત છે.
ભરૂં નીત્ય બીલ વહેદાનાં, છતાં સાજી નથી થાતી
ચલાવે ઢોંગ બહુ ખોટા, અમારી આમ બાબત છે.
ખરીદી હાથથી કરતી, લખાવી નામ પર મારા
કહો બીલ ક્યાં થકી ભરવું, અમારી આમ બાબત છે.
મંગાવે અવનવી ચીજો, અમારે લાવવી ક્યાંથી
નથી પેદાશ કંઇ જોતી, અમારી આમ બાબત છે.

પધારી પ્રેમથી કરની પ્રીયની હાજરી ભરની
નથી નવરાશ પણ પળની અમારી આમ બાબત છે.
ગુમાવી દેશની સુકી આવી પરદેશમાં આવી
છતાં ખુશ ના થઈ નારી અમારી આમ બાબત છે.
હતી આમ દેશની અંદર બધાએ કામ ત્યાં કરતી
નથી અડ્યાં કોઈથી ડરતી અમારી આમ બાબત છે.
વખત વીચારીને રંડા કરે દર્શનનું બાનું
સીધાવે યાત્ના ઘરમાં અમારી આમ બાબત છે.
ચારેથી તે લઈ નાણાં લુંટાવે માલ યાવનનો
ભરે પાઉડાં ઘરે પગલા અમારી આમ બાબત છે.
હમેશાં આટલી મોડી કહે તું ક્યાંથી આવે છે
ગયા છે બાર જો વાગી અમારી આમ બાબત છે.
ગયાં દર્શન બહુ મોડાં ભર્યાંતાં ફુલ ફીંડોળે
જામીની મેહની ઝાઝી અમારી આમ બાબત છે.
સખી એક મંદિરે આવી સુને ગઈ સગ બેલાની
લજ્જા કચકચ તમે ખાલી અમારી આમ બાબત છે.
મરી જંગલી બનો શહેરી મવાલી ક્યાં સુધી રહેશો
પથરી કેમ નથી ફીમી અમારી આમ બાબત છે.
સુતી કઈ લોચ ગોઠાણી જણાવી રીસ ઉપરથી
પતિને રોકુમાં હાબી અમારી આમ બાબત છે.

શેઠ–શેઠાણીનો સંવાદ

(રાગ–ગઝલ)

શેઠાણી–અરે સ્વામી તમે મારા ઘડાવો બંગડી પ્યારા,
વળી હીરા તણી ચુની કહો તમ લાવશો ક્યારે.
શેઠ–અરે પ્યારી હવે મારી સુણાવું વાત હું સારી,
નથી પૈસા કને મારી કહે હું શું કરૂં પ્યારી.
શેઠાણી–ભગત કે દીનને આપો છતાં અહીં આમ શું ભાખો,
ગમે તે આજથી કરીને મને તો સર્વ આણી દો.
શેઠ–ભગત કે દીનને હું તો જમાડું અન્ન ને પાણી,
પણ નહિ પાસ છે મારી રૂપીઆ નોટ કંઈ નારી.
શેઠાણી–રૂપીઆ સાઠ લાવો છો વળી બીજું કમાવો છો,
છતાં માથું હલાવો છો કહો શું રીત એ સારી.
શેઠ–ખરચ મુંબઇ તણું ભારી વળી જો થઈએ આજારી,
કહે શું હું કરૂં પ્યારી નથી કંઇ પાસ દ્રવ્ય મારી.
શેઠાણી–નહિ લાવો તમે વ્હાલા જરૂર હું જઇશ પીયર મારા.
પછીથી ચાય તે કરજો વળી તેથીજ મારે શું,
શેઠ–અરે રંડા કહું તુજને બતાવે બીક શું મુજને.
ભલે પીયર તારા થશે કંઈ હાલ મમ સારા.
શેઠાણી–પીય શું કામ હું જાઉં ઝટપથી ઝેર હું ખાઉં,
પછી વૈકુંઠમાં જાઉં તહાં જઇ નામ દીપાવું.
શે –ન પૈસો ઝેરનો ખરચો તમે જઇ કૂપમાં મરજો,

સુખે જઇ નર્કમાં ઠરજો નહિ ફીકર તમે કરજો.
શેઠાણી—નહિ કંઇ નર્કમાં જાઉં ઝડપથી ભૂત હું થાઉં,
ચૂસી તમ માતને ખાઉં ન સમજો જંપવા દેઉં.
શેઠ—વદોછો શું અરે સાચુ ભુવાને હું જઇ યાચું,
ભરૂં મરચાંથી તુજ દાચું ન ખઉં તુજ વીણ હું કાચું.
લેખક—સૂણીને એવું શેઠાણી હૃદયમાં ખુબ અકળાણી,
પતિને હાથમાં લેવા કરે છે ઢોંગ એ કેવા
શીશો ઘાસતેલનો લાવી અમુલ્ય સાડી ભીંજાવી,
પછીથી કાંડી સળગાવી—
શેઠાણી— કહે હું ઝટ બળી જાઉં.
ન જીવું હું મરી જાઉં સ્રીહત્યા આળ આપીને,
ચઢાવે ફાંસીએ સરકાર ન હશે દોષ કંઇ મુજને,
લેખક—ઠગાયો સ્રીચરીત્રોથી પતિ ન મર્મ કંઇ સમજ્યો.
શેઠ—કહે હાર્યો હવે વ્હાલી મુંને તું માફ કર શાણી.
નિસાસો શું અરે નાખે મુકું ઘરબાર ગીરો જઇ,
સોમાજી શેઠ ધીરે છે રૂપૈયે એક આનો લઇ.
કરૂં ઇચ્છા પુરી તારી વસાવું બંગડી સારી,
હીરાનો હાર જે સુંદર સવારે લાવું હું સત્વર.
લેખક—લખાણુ આનું રહ્યું બાકી લખું શું ભાગ બીજામા ?
આંખો ઝટ મુજ ખુલી ગઈ સ્વપ્નની વાત પુરી થઇ.

સુધરેલાનો સંતાપ.

(રાગ–ગઝલ)

સુણો સાથી સુધારાના! અરે ! આ આંહિ આવોને;
તમારા ભાષણે ભુલ્યો હવે રસ્તો બતાવોને ! સુણો.
તમારા રાહ પર ચાલી સુધારો ઘર વિષે ઘાલી;
પીધી મ્હેં ઝેરની પ્યાલી તમે તેથી બચાવોને! સુણો.
પ્રિયાનાં પોલકાં લાવી નવીન પોશાક પહેરાવી;
ગરીબી ઘર વિષે આવી હવે તેને હઠાવોને ! સુણો.
પ્રિયા ઘર કાજને છોડી ચઢાવી બૂટની જોડી;
હવા ખાવા જતી દોડી કહે "નોકર વસાવોને"! સુણો.
" નથી હું કાંઇ ભઠિયારી નથી કૈં કામ કરનારી;
હવે હકદાર હું નારી નિયમ ફરનું બજાવોને ! સુણો.
સુધારો આપણે માથે નહિ ખાવા કરૂં હાથે;
પિયુજી રાંધવા માટે રસોયો એક લાવોને ! સુણો.
સુશોભિત ડ્રેસ લાવોને સરસ ચશ્માં અપાવોને !
હુકમ મારો બજાવોને મડમ મુજને બનાવોને! સુણો.
જવું ફરવા પગે ચાલી સુધારાની નહિ વ્હાલી;
દિયો આ આપદા ટાળી સરસ સાઇકલ અપાવોને ! સુણો.
બનું હું રાયની રાણી જવું નાટક વિષે જાણી;
ટિકીટ લાવો તમાસાની સુધારાને લખાવોને સુણો.

બધું છે કામ તમ માથે તમે ના આવશો સાથે;
 પુલાજી ફ્રેન્ડને માટે નોકર બીજી મંગાવોને ! સુણો.
અહેવા શું બનો એવા પુલાજી સાથ છે તેમાં;
 સુધારો છે રહ્યા જેના જરા નિશ્વાસ લેવોને ! સુણો.
સુધારાના થયા સાથી પછી ખટપટ કરો ના શી !
 કરે અજ્ઞાનીઓ હાંસી કુમરાને હંગાવોને ! સુણો.
સુધારો આ જુઓ યારો ! તમેને જે અતિ પ્યારો;
 હવે લાગે મને ખારો ! ભલે ભપકો બતાવોને ! સુણો.
ખરચ પોષાય કયમ આવું ? મુસારો સાઠનો લાવું;
 પ્રિયાને કેમ સમજાવું ? જરા યુક્તિ જણાવોને ! સુણો.
રસોયો દયા થકી રાખું હૃદયનું દુઃખ કયા દાખું ?
 નિસાસા હાય હું નખું દયા દિલમાં ધરાવોને ! સુણો.
છકેલી કંઇ થઇ નારી જરાએ લાજ ના ધારી;
 પતિ તો શાક તરકારી પતિવ્રત તો પળાવોને ! સુણો.
લજાવ્યા તાતને ! કેએ બનાવ્યા ભ્રાતને કૈંએ;
 ડુબાવ્યું કુળ હા ! કેએ ભલે દિલને મનાવોને ! સુણો.
સુધારો એ તમારો તો ભલે તમને મુબારક હો !
 અરે પસ્તાઉં છું પુરો પ્રભુ તેથી બચાવોને ! સુણો.

* * * *

સુણી શંકર કહે શાણા ભવાડા આ સુધારાના
સુણી ના કોપશો પ્યારા અરજ દિલમાં ઠસાવોને ! સુણો.
લેખક—"મણિકાન્ત"—(તે શંકરલાલ મગનલાલ પંડ્યા.)

કળિયુગના બ્રાહ્મણો ! કે જુલ્મી જમાનો !

(રાગ–ગઝલ)

કુડો કળીકાળ શો આવ્યો જમાનો ભાઇ બદલાયો,
અધર્મે ધર્મ ચંપાયો કળિતો સત્ય પર ફાવ્યો. —૧
ગયું બ્રાહ્મણપણું ચાલી, ગઇ બ્રહ્મતેજની લાલી,
ગયા ભૂદેવ પીનારા, પ્રાણસમ સોમરસ પ્યાલી. —૨
હવે તો સ્નાન સંધ્યામાં ઉડે છે બહાર બોટલનો,
ગણિકા ગાનનો ચસ્કો, પડયો છે હાય હોટલનો. —૩
ગરજ ગાયત્રીની શી છે રમે રૂપચંદમાં[1] મનડું
દેવ મંદીર હંબગ[2] છે, ત્રિયા સાટે તપે મનડું. —૪
સમાધિ ધ્યાન આચરણા, જગતને ધુતવા ધાર્યો,
વળી પ્રાણાયમે ધ્યાનો, મધુર મિષ્ટાનનાં પ્યારાં. —૫
ચમકતું તેજ બ્રાહ્મણનું. દિસે છે બાબરાંક માંહે
વૈશ્વદેવજ સદા થાતું, જમે છે લોજમાં જયાંહે. —૬
અને આહુતિમાંતો, પાઉં બીસ્કીટ સ્હા ઈરાનીનો,
ધુંમ્રપાને[4] થતા યજ્ઞો, ખરો ભપકો જુવાનીનો. —૭
લટકતી ટાઇ ઉપવીતમાં, ગળે રૂદ્રાક્ષમાં કોલર,
લગાવી પેન્ટને પટ્ટી, કર્યું અગખામણું ધોતર. —૮
પગેથી પાવડી જાતાં બુટ બો–સ્ટોકનાં આવ્યાં,

(૧) લક્ષ્મી (૨) ગપાષ્ટક (૩) ફેન્સી વાળ (૪) સીગારેટના ધુમાડા.

બિચારી ગૌમુખી હારી કૃપાળાં બેગબાઇ ફાવ્યાં. —૯
શ્રવણમાં ડેઇલી પેપરને મનનમાં તાર ફુટરના,
સમાધિ વારૂણી પીને અહો સુવાય ગટરમાં. —૧૦
શુદ્ધ સ્વાધ્યાયમાં શોધ્યું સીનેમા રંગ બેરંગી,
અને પારાયણે નાટક બીરાજે સાથમાં ભંગી. —૧૧
સગવડને શોખને ખાતર કીધું ઘર સાફ વાળીને,
વસાવ્યાં સૂટ ! અંગરખાં અને બંડી બાળીને. —૧૨
શ્વસુર ગ્રહુવાસમાં તિર્થી અરે ! રહા પ્યાલી ગંગાજળ,
પિતૃભક્તિમાં ગાળો જોખવી અરે! એતો સુપુતનું બળ—૧૩
સમાગમ સંતનો થાતો જઇ વારાંગના વાસે,
ગીતાનો પાઠ તો થાતો સદા નોવેલમાં ભાસે. —૧૪
બનીને શિષ્ય ઇન્દ્રના ગુરૂતો પાદરી કીધા,
નમસ્કારે પરસ્પરમાં અલો—હો; હાથ લઇ લીધા. —૧૫
વળી સટ્ટો સદુદ્યમમાં આત્મ હિત સ્પૅાર્ટીંગ કલબમાં,
જીવન સાફલ્ય પર—સેવા કરી જીભઠીની લપલપમાં—૧૬
વરદ હસ્તે સદા દેતા સફળ વરદાનને સ્હેજે;
વળી ક્રોધે ભરાતાં શ્રાપ દેતા બ્રહ્મના તેજે. —૧૭
અહો ! ભૂદેવ માંગે છે આજ ભિક્ષા ઘરોઘરમાં,
ન તરણું તુટતું લાકુ જમી મસ્તાન હરહરમાં. —૧૮
જગત્‌ના જે ગુરૂ આજે દયા માગે ફકીરોથી,
ભુલી નિજ તેજ આત્માનું દબાયે છે અમિરોથી. —૧૯

ઋષિ મુનિ પુર્વજો જેના કર્મયોગી મહા જ્ઞાની,
નિરક્ષર બ્રહ્મ સતોના ગણાતા આજ બગ ધ્યાની—૨૦
કર્મ કાંડે મચ્યા રહેતા જીવન નિજ શુદ્ધ ગાળીને,
વૃત્તિઓ સયમે રાખી કામ ને ક્રોધ બાળીને—૨૧
ન જેને સ્વપ્નમાં નિજ સ્વાર્થના દર્શન કદિ થાતાં,
ન તપ જપ ત્યાગને સેવા વિના સત્કાર્ય ઠખાતાં—૨૨
અરેરે ! આજના બ્રહ્મણ વિસારી ધન નિજ બેઠા,
ચુકી સત્કર્મન ભક્તિ કિચક કળી કાળમાં પેઠા—૨૩
તરી શકતા ન પોતે કેમ તારે વિશ્વ વાસીને ?
અરેરે આજતો આખુ જગત્ રહ્યું છેક ત્રાસીને—૨૪
હશે કો વીરલા બ્રાહ્મણ સદા બ્રહ્મત્વના અભ્યાસી,
સનાતન શુદ્ધ પરમાર્થી જતા જે પાપથી ત્રાસી—૨૫
પરંતુ જ્યાં નજર નાંખું જડે છે બ્રાહ્મણો કળીના,
નિરક્ષર તેજ હિનાને પશુ ભગથી બન્યા બળિયા—૨૬
ચક્રવર્તિ મહા નૃપતિ સદા સત્કાર કરતાતા,
ચરણ રેજ બ્રાહ્મણોની ભક્તિ ભાવે શિર ધરતાતા—૨૭
વળી નિજ આસને પધરાવતાં ફુળ કુશ અર્પીને,
બનીને દાસ રાણાઓ ખડા રહે હાથ જોડીને—૨૮
મહા બળવાન રાજાઓ હથીતા અર્પતા પ્રીતે,
અને જામાતૃ પદ અર્પી કરંતા સેવ દ્રઢ ચિત્તે—૨૯
વળી ક્યાં બ્રહ્મ ઋચિતાઓ મહા ગંભિર સિંહણ શી,
અને ક્યાં આજની એ બામણીઓ હા ! ગોવાલણ શી !—૩૦

અરે આ બ્રહ્મ સંતાનો, ગયા સંતાઇ કયાં આજે ?
ગયા કયાં જ્ઞાની પંડિતો, દિગંતે કીર્તિ જસ ગાજે ૩૧
બ્રહ્મને જાણુનારાઓ, ખરા બ્રાહ્મણ કહેવાયે !
તત્વ પીછાણુનારાઓ, ખરા દ્વિજરાજ કહેવાયે ! ૩૨
વળી સાત્વિક વૃત્તિના, શુદ્ધ પંડિત કહેવાયે !
શૂરવીર ધર્મ અભિમાની પ્રખર ભૂદેવ ! કહેવાયે ! ૩૩
કળિના બ્રાહ્મણો ભિક્ષા, મદિરા માંસમાં ડુબ્યા,
વિષય, જર, વેર, ને ઝેરે અરે ! માથા સુધી ખુપ્યા ૩૪
અમે બ્રાહ્મણ પ્રભુ પ્યારા, કહી ખુંખારો કરનારા
રહ્યા છે ભાટના જેવા, મુછોએ હાથ ધરનારા ૩૫
કહું હું ધન્ય કે ધિક્કાર, કળિના બ્રાહ્મણો તમને ?
અહિંસા વિસરી બેઠા, શીખ્યા તદબીર તાલીમને ૩૬
કહો કેમ મેળવી શકશો ? તમે મુક્તિ પ્રભુ પદને
જગત્ ઉદ્ધારશો શું આપ, વિસરીયમ નિયમ જપને ૩૭
જુવો વેમાનને બદલે, તમારે માટ યમ આવ્યા
સ્વર્ગ–મુક્તિ સટે તમને ઘસડી નર્કમાં જાવા ૩૮
થશે ઇન્સાફ દરબારે, તમારો ધર્મના રાજ્યે !
ન રૈરવ નર્ક વીણુ બીજી જગ્યા તમને ભલે છાજે ૩૯
હજીયે સાંભળી શિક્ષા, ઋષિ મુનિ પુર્વજો કેરી
મણિમય બ્રાહ્મણો કળિના, ધરો સત્કર્મ ના દેરી ૪૦

(લેખક શ્રીયુત મણિલાલ મોહનલાલ—પાદરાકર)
મુ. પાદરા, તા. વડોદરા.

ઘાતકી પીતા (યાને) લગન કે ચીતા

(રાગ—ગઝલ)

પ્રભુ પ્યારા હૃદય નિધી, પિતાજી પાય હું લાગુ;
બચાવોને મને બાપુ, શરણુ હું આપનું માગું. ૧
થયો શત્રુ પિતા મારો, અરે મમ રક્તનો પ્યાસી;
કહું આ કષ્ટ હું કોને, ઉગારો દીન આ દાસી. ૨
બજારે વેચવા બેઠો, ગરીબ આ ગાયને પાપી;
કરે મુજ માંસનો પૈસો, કલેજું માહરૂં કાપી. ૩
ઘુવડ ઘરડા તણી સાથે, વરાવાને મુને ધારે;
બનીને અંધ લક્ષ્મીમાં, પિતા નિજ પુત્રીને મારે. ૪
ગરીબી ટાળવા માટે, પિતા નિજ પુત્રીને વેચે;
ખરે નિજ સ્વાર્થને માટે, મઠા સાથે મુને દેશે. ૫
બીચારી માત મારીનું, કહ્યું જમ દુત ના માને;
કકળતી તે બહુ ભારે, કથન કંઇ ના સુણે કાને. ૬
નથી કંઇ આશ અવનીમાં, હવે બાકી રહી મનમાં
નિહાળી સૃષ્ટિનાં સુખો, ઉઠે છે આગ આ તનમાં. ૭
અરે ઓ મા મારીરે, ખરે ઓ જન્મની દાતા;
બહુ આભાર તેં કીધા, ઉછેરીને મુને માતા. ૮
નગુણી થઈ અરે હું તો જવું છું સાથરે તારો;
જઉછું સ્વર્ગને વાટે, ગણીને દેહને ખારો. ૯

સકળ સૃષ્ટી તણા સ્વામી ક્ષમા મમ દોષની દેજે;
કૃપાળુ ઇશ બહુ નામી શરણ આ રંકને લેજે. ૧૦
પછી તે રંક બાળાએ ભરીને ઝેરની પ્યાલી;
ગણીને તેહને અમૃત ગટાટેથી કરી ખાલી. ૧૧
થયો લક્ષ્મી તણા લોભે પિતા પુત્રી તણો ઘાતી;
કહે માધવ ખરે એતો ગણાયે જગતમાં પાપી. ૧૨

મ્હારૂં સ્વપ્નું

(રાગ–આંખ વિના અંધારૂં રે.)

નારી વિના ઘેર તાળું રે, સદાય મ્હારે નારી વીના ઘેર તાળું;
એતો દીપક છતાં અંધારૂં રે— સદાય મ્હારે. ૧
જઇ પનઘટ પર હું બેસું રસીક કૃપાળી રામા દેખું;
રડું અંતર નારી સારૂં સારૂં રે— સદાય મ્હારે. ૨
સવારમાં જાગું છું જ્યારે હળવું પડે હાથે મ્હારે;
માજુ વાસણ–વાસીદું વાળું વાળું રે— સદાય મ્હારે. ૩
પાણી લાવું છું માથે નહિ કોઇ આવે સાથે;
જગમાં જીવતર મારૂં ખારૂં ખારૂં રે—સદાય મ્હારે. ૪
સત્નારાયણ તમે કૃપાળું વાહા મેલું જો ભાગો મ્હારૂં;
શીરો ધરાવા ધારૂં ધારૂં રે— સદાય મ્હારે. ૫
એવી ગણના કરતો કરતો જઇને કુવા પર સુતો;
આવી નિંદ્રા સ્વપ્નું ભાળું ભાળું રે— સદાય મ્હારે. ૬
જ્ઞાતિ બન્ધુ પહર આવ્યા પરણાવવા વૈરી લાવ્યા;
શ્રીફળ ગોરે મને આલ્યું આલ્યું રે— સદાય મ્હારે. ૭

મામા માસા કાકા કહે છે આ કન્યા અતિ સુંદર છે;
થઇ ખુશી ખુશી નિહાળું રે— સહાય મ્હારે. ૮
જ્ઞાતિલાને ભોજન દીધાં દુધપાક પુરી ભજીયાં કીધાં
વરઘોડે ફરવા ધારૂં ધારૂં રે— સહાય મ્હારે. ૯
નટપુરથી આણ્યાં તાસાં રજાકનાં સુરતી વાજાં;
ઘોડો સુંદર શણુગારૂં શણુગારૂં રે— સહાય મ્હારે. ૧૦
બની ઠણી સુંદર અલબેલો વરઘોડો ફરવા નીકળેલો;
અંતર મનસુબા ધારૂં ધારૂં રે— સહાય મ્હારે. ૧૧
બેરીને બાળક અવતરીયું નામ રૂડો રતનો પડીયું;
કીસ્મત ફળીયું સારૂં સારૂં રે— સહાય મ્હારે. ૧૨
પાંચ વરસનો રતનો થાતાં મહિસાગર નહાવા જાતાં;
દુઃખનું આવ્યું વાદળ કાળું કાળું રે—સહાય મ્હારે. ૧૩
ગાડી સામ સામી અથડાઇ અમ ટ્રેન ગઈ તેથી ઉથલાઇ;
પડયો કુવામાં પાણી ભાળું ભાળું રે—સહાય મ્હારે. ૧૪
પાંચ શેર જ્યાં પાણી પીધું વહુ–બાળક કયાથી દેખું;
દુઃખ શું ઉચ્ચારૂં ઉચ્ચારૂં રે— સહાય મ્હારે. ૧૫
મુસાફર એક દયા લાવ્યો બહાર કુવામાંથી કાઢયો;
નારીનો મોહ વીહારૂં વીહારૂં રે— સહાય મ્હારે. ૧૬

ઉમરેઠ. ભટવાડી પોળને નાકે આવેલા સરસ્વતી પ્રીં. પ્રેસમાં
રતીલાલ બાલકૃષ્ણ ત્રીવેદીએ પ્રકાશક જદુલાલ નારણદાસ
નડીઆદવાળાને માટે છાપી.

આ ટાઇટલ "મહેશ" પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ (૫૫૦ ગાયવાડી, ગીરગામ રોડ, મુંબઇ—૪.) માં ગુણવંતલાલ છોટાલાલ દેસાઇએ છાપ્યું છે.